

Posudek na bakalářskou práci Markéty Obuszákové
Ženská božstva v lotyšské mytologii a folkloru
Mgr. Pavel Štoll, Ph.D., vedoucí práce

Předložená bakalářská práce je věnována lotyšským ženským božstvům, především bohyním osudu Laimě, Dėkle a Kārtē a méně takzvaným Matkám. Božstva jsou sledována z funkčního hlediska, za použití „synchronní analýzy“ (s. 8), bez „historizujících ambic“ (tamtéž) a komparace s folklorem jiných národů. Výklad se ovšem bez diachronních prvků obejít nemohl (etymologie proprií, historické důvody Laimina pláče aj.). Práce je rozdělena jednoduše podle typu božstev, u nichž je zdařile shrnuta jejich charakteristika ze sekundární literatury, jsou uvedeny ukázky lidových písní s komentářem. V této části práce byly vcelku adekvátně využity reprezentativní zdroje, které dokládá seznam pramenů a literatury. Rovněž po formální stránce práce splňuje předepsané náležitosti.

Z pohledu vedoucího práce považují za problematickou její základní koncepci, kterou kandidátka se mnou včas nekonzultovala a já se s ní neztotožňuji. Autorka si vytkla za cíl „metodologicky ucelený pohled na věc a problematizaci vztahu filologické mytologie a jejího předmětu“ (s. 12) S pomocí Barthesových *Mytologií* (1957), konkrétně kapitoly *Mýtus dnes*, autorka dospívá k tomuto názoru: „Je možné mít za to, že je rozdíl mezi vědou a jejím předmětem, ale její předmět je v lotyšské mytologii (míněno jako vědecká disciplína - P. Š.) hypotéza, kterou věda potvrzuje studováním folklorního korpusu, a to znamená, že její předmět je produktem jejího zkoumání“ (s. 12). Jiným slovy, lotyšští badatelé se zabývají nikoli vědeckou reflexí byť fragmentárního (přesto relativně zachovaného) folklorně-mytologického materiálu, ale vytvářejí jakousi vlastní sekundární mytologii, kterou si pak navzájem zkoumají. Jistěže tato „mytologizace“ vědeckého bádání existovala a existuje (a nejen v mytologii, také např. někteří historici vytvořili a dosud vytvářejí „mýty“, třeba o druhé světové válce), ovšem pak je třeba demytologizaci provádět s jasně definovaným pojmovým aparátem a přesnými argumenty, což kandidátka nečiní.

Hned v úvodu rozděluje lotyšské badatele do čtyř skupin, jejichž kritéria nejsou uvedena a stojí zde vedle sebe osvícenec G. F. Stender, meziválečný zakladatel lotyšské církevní historie L. Adamovičs, exilový vědec H. Biezais a nakonec současné badatelky. Zda je rozdíl mezi těmito badateli a jaký, není jasné. Kandidátka se snaží například ukázat, že oproti „obezřetné“ E. Kokare, V. Vīķe-Freiberga a J. Kursīte mytologizuje proto, že komparuje s mytologiemi jiných národů (34), přitom srovnávací mytologie je zavedenou vědeckou disciplínou (V. Toporov, J. Puhvel, G. Dumézil aj.). Kandidátka jako příklad mytologizace uvádí vytváření sekundárního „mýtu“ o třech sudičkách Laimě, Dėkle a Kārtē v práci J. Kursīte, kde jsou však kriticky nabízeny různé varianty a tato otázka je v lotyšských odborných kruzích předmětem trvalé (a pochopitelně nikdy neukončené) diskuze.

Jsem toho názoru, že aplikace Barthesových *Mytologií* na toto téma je nevhodná, ostatně i F. Vrhel a Z. Hrbata v *Průvodci po světové literární teorii 20. století* (2012) upozorňují, že „Barthes opomíjí historickou odlišnost ‚mýtů dnes‘ od ‚organických mýtů‘ tzv. primitivních etnik, tj. mýtů ve vlastním slova smyslu“ (s. 85). Navíc Barthesův text nebyl autorkou správně pochopen, protože jeho sekundární mýty se netýkají vědecké reflexe mýtů, kterou, na rozdíl od autorky, Barthes očividně odděluje. Slabiny autorčiny koncepce začínají už nepromyšleným pojmovým aparátem. Primární lotyšská mytologie je hned v úvodu práce odmítnuta proto, že „chybí epický korpus“, což je problematická podmínka i problematické tvrzení - lotyšské pohádky a pověsti, kterými se pravda autorka zabývá minimálně, jsou epické a epické prvky mají i převážně lyrické dainy (např. korpus o nebeské svatbě). Z vyloučení primárního korpusu vyplývá, že pojem mytologie je v práci používán pouze jako vědecká disciplína (s. 12), která je v lotyšském podání ovšem rovněž pouhou „soustavou mýtů“ (tamtéž), vznikající „deformací“ (s. 52). Přitom však ve schématu na s. 11 se s

primárními mytologickými prameny počítá. Není rovněž vyjasněn vztah mezi mytologií, folklorem a filologií.

Je jistě chvályhodné, že se kandidátka nespokojila s pouhou kompilací o lotyšských božstvech, kterou provedla obstojně a se znalostí věci. Tenký led teorie, na nějž se samostatně vydala, však vyžadoval hlubší vědomostní zázemí a důkladnější promýšlení. Oceňuji formální stránky práce, její popisné pasáže a celkové množství odvedené práce, na druhou stranu nejsem srozuměn s tím, že jsem jako školitel neměl možnost se k přípravě práce včas vyjádřit a že nebylo zcela dodrženo zadání práce (např. ide kontext), včetně použité literatury (kde Barthes nefiguroval).

Nehodlám kandidátce snižovat známku jen proto, že má na věc odlišný názor než já - pokud svoji koncepci uspokojivě vysvětlí a odpoví na následující tři otázky, jsem ochoten uvažovat o hodnocení velmi dobře (za nespolepráci s vedoucím a nedohodnutou změnu zadání), v opačném případě se přikláním ke známce dobře. Otázky jsou tyto:

1. Jaká jsou kritéria pro zařazení do čtyř kategorií lotyšských mytologů uvedených na s. 8 a ke které kategorii se hlásí sama autorka práce?
2. Je také bádání zahraničních mytologů, jako je V. Toporov, J. Puhvel, G. Dumézil, M. Eliade a další pouhým generováním dalších mýtů jako u lotyšských (baltských?) mytologů a pokud ne, v čem je tak zásadní rozdíl v jejich práci?
3. Pokud je celé lotyšské bádání o mytologii pouhým vytvářením novodobých mýtů, je jím i předkládaná bakalářská práce? A pokud není, tak proč?

V Praze dne 2. 9. 2013

Mgr. Pavel Štoll, Ph.D.